

NOORED KUNSTIDETEKTIIVID: Niguliste peaaltari mõistatused

Gümnaasiumiastmes uuritakse klassiülese analüüsiva arutluse käigus, kuidas konstrueeritakse ajalugu ehk kuidas ajaloo kohta teavet saadakse ning kuidas ajalookäsitlus võib tehniliste uuringute järel täpsustuda või muutuda. Õpilased käivad Niguliste peaaltari näitel teadlaste jälgedes ning tõlgendavad fotode põhjal uuringutulemusi, et dateerida ja omistada kunstitööle autorlus. Ülesanne näitlikustab ka, kuidas kaasaegne kunstiväärtuste uurimine põhineb tihedal erinevate valdkondade vahelisel koostööl (kunstiajalugu, konserveerimine, füüsika, keemia, bioloogia).

Õpiväljundid

Ülesande edukalt läbinud õpilane:

- teab ühte tähelepanuväärsemat hiliskeskaegset kunstiväärtusega objekti ja väärtustab eesti kultuuripärandit;
- teab, kuidas kujuneb ja/või muutub ajalookäsitlus kunstiobjekti kohta;
- teab, milliste meetoditega kaasaegne tehniline kunstiajalugu kunstimälestisi uurib;
- mõistab erinevate teadusvaldkondade vahelise koostöö olulisust ajaloo uurimisel.

Seos riikliku õppekava ning ainekavadega

Läbivad teemad

kultuuriline identiteet, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon

Ajaloo ainekava

Ülesanne vastab ajaloo ainekava õppe- ja kasvatusesmärkidele, mis suunavad õpilast mõistma ajaloosündmuste ja -protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning analüüsima ajalooteavet sisaldavat infot.

Kunsti ainekava

I kursus „Kunst ja kunstiajalugu“: kunsti roll eri ajastuil (kunstiteoste analüüsi ja tõlgendamise erinevad meetodid);
Õppekäik muuseumisse

Keemia ainekava

Millega tegeleb keemia?
Orgaanilised ained: süsivesinikud ja nende derivaadid, orgaanilised ained meie ümber;
Valikkursus „Elu keemia“: isomeeria; biomolekulid.

Lõimimisvõimalus füüsika ainekavaga

III kursus „Elektromagnetism“: elektromagnetlained;
Valikkursus „Teistsugune füüsika“: kiirgused ja spektrid (infravalgus, ultravalgus, röntgenikiirgus)

Õppeained

ajalugu, kunst, keemia, lõimimisvõimalus füüsikaga

Ainetundide arv

2 ainetundi
+ õppekäik muuseumisse

Meetodid

õppekäik, arutlus, analüüs

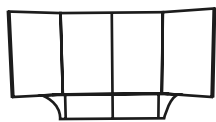
Materjalid ja töövahendid

internetiühendusega arvuti, projektor, tööleht, kirjutusvahend

Märksõnad ja mõisted

keskaeg
altariretaabel
tehniline kunstiajalugu
ultravioletvalgus
infrapunvalgus
röntgen
dendrokronoloogia
ristlöike analüüs
konserveerimine

ARUTLUS-ANALÜÜS

Niguliste kirik asub UNESCO maailmapärandi nimekirja arvatud Tallinna vanalinnas. Keskajal oli Niguliste kirik üks linna uhkemaid ja kaunimaid pühakodasid. Kaupmeeste ja meresõitjate kaitsepühakule Nikolausele pühitsetud kirik rajati tõenäoliselt 13. sajandi keskpaigas, põhjalik ümberehitus toimus 15. sajandil. Tallinna Hansa-aegade hiilgusest ning siinsete kaupmeeste jõukusest kõnelevad hinnalised kunstiteosed, mis telliti Euroopa suurtest kunstikeskustest. Neist tuntumate hulka kuuluvad Lübecki hiliskeskaegse meistri Bernt Notke „Surmatants“ ja suurejooneline peaaltari retaabel, mida võib praeguseni kirikus näha. Noored kunstidetektiivid asuvad välja selgitama altariretaabli autorit ja päritolu.

Arutus toimub Powerpointi esitluse saatel, kus pildimaterjali uurimise ja õpetaja suunavate infokildude ja küsimuste toel viivad noored kunstidetektiivid läbi retaabli maalide ja skulptuuride „uuringuid“. Kuna õpilaste eelnevate teadmiste pagas ei ole võrreldav teadlaste omaga, tuleks õpilasi ärgitada julgelt ajurünnaku vormis vastuseid tuletama. Detektiivide tegevus põhineb aastatel 2013–2016 läbiviidud uuringutel ning suunab äratundmisele, et ajalookäsitlus on muutuv ja ümber hinnatav. Õpetajale mõeldud selgitava teksti sisse on jäetud ka mõned tehnilised andmed, need on viiteks füüsikaõpetajale. Õpilased täidavad arutluse käigus ka töölehte.

Tunni lõpus tuletatakse meelde esitluse alguses püstitatud hüpoteese ja kõiki tutvustatud vanakunsti uurimismeetodeid. Arutletakse, millise kokkuvõtte võib nende põhjal teha Niguliste peaaltari dateeringu ja autorluse osas. Õpetaja viib läbi ka klassiülese eneseanalüüsi, kus õpilased saavad avaldada oma arvamust ajalooga lahtimõtestamise teemal ning hinnata ülesande mõju nende isiklike arusaamade kujundamisele. Õpilased toovad veel näiteid erinevate (ka vastuoluliste või subjektiivsete) ajalookäsitluste kohta ning selgitavad nende põhjusi.

Soovitused tagasiside andmiseks

Ülesande eesmärk oli laiendada õpilaste silmaringi ning selgitada ajalookäsitluste tekkimise ja muutumise mehhanisme, seetõttu ei kaasne ülesandega õpilaste teadmiste kontrollimist. Kõige aktiivsemaid kunstidetektiive (arutluses ja analüüsis osalejaid) võib hindeliselt tunnustada.

Lisamaterjalid

Füüsika valdkonnaga seotult vt artiklit „Pärandkultuuri uurimine erinevate tehniliste meetodite abil, Niguliste kiriku peaaltari näitel“ (autorid Andres Uueni, Hembo Pagi, Hilikka Hiiop) ajakirjas Renovatum ANNO 2015, <http://renovatum.ee/artikkel/parandkultuuri-uurimine-erinevate-tehniliste-meetodite-abil-niguliste-kiriku-peaaltari>

Keemiaturuni jaoks on kahele vanuseastmele välja töötatud eraldi töölehed „Hermen Rode altari pigmendid“ ning „Õlivärv ja tempera: orgaanilised ained“ (autor Martin Saar).

Vt lisaks ka Rode altariretaabli värviuuringutega seotud ülesannet gümnaasiumi töövihikust „Keemia alused“ (autor Martin Saar, kirjastus Maurus, 2014).

Selgitav artikkel keskkonnahariduslikus ajakirjas Kägu nr 21 (Eesti Loodusainete Õpetajate Liit, Tallinn 2014), <https://loodusaineteliit.files.wordpress.com/2012/06/kc3a4gu-2014.pdf>

